

Planinski vestnik in razlogi za njegovih že 110 let^{*}

✍ Aljoša Rehar

Ob tako častitljivi obletnici izhajanja, kot jo letos praznuje osrednja slovenska gorniška revija, se povsem razumljivo postavi tudi vprašanje, kaj je pripomoglo k temu dolgoletnemu izhajanju. Okroglih 110 let bolj ali manj nepretrganega izhajanja, s katerim je Planinski vestnik (PV) tudi najstarejša še izhajajoča slovenska revija, je namreč v svetu sodobnih medijev prava redkost – tako doma kot v tujini.

PV in nacionalna identiteta

Temeljni razlog za dolgoletni obstoj Planinskega vestnika je velika navezanost slovenskega naroda na gorski svet in gorniško delovanje. Ta navezanost se kaže v tesni prepletenosti vsakdanjega življenja z gorskimi motivi. Simbol Tri-

glava, ki je med drugim sestavni del državnih simbolov, je več kot zgovoren primer.

Gorniško delovanje je v slovenskem prostoru vedno imelo posebno vlogo. Nikoli ni bilo samo šport ali rekreacija, temveč je v sebi vedno nosilo tudi narodnostno, kulturno in še kakšno razsežnost. Planinski vestnik je bil eden ključnih elementov tega delovanja, saj je z rednim izhajanjem in poudarjanjem temeljnih gorniških in s tem tudi slovenskih vrednot pomembno prispeval k oblikovanju slovenske nacionalne identitete.

Že prvi letnik revije (1895) potrjuje, da je PV svojim bralcem prinašal dokaj izrazito narodnostno obarvano vsebino, seveda navezano na takrat zelo jasno izraženi narodni pomen slovenskih gora. Neposredno potrditev narodnostnega poslanstva PV je zaslediti tudi v uredniški besedi ob koncu letnika: »Planinski Vestnik pa tudi zastopa težnje, katere morajo ugajati vsakemu, ki res ljubi dom in rod svoj. Krepro poudarja naše pravice do zemlje do-

^{*} Prispevek je povzetek diplomske naloge avtorja (Planinski vestnik skozi čas. Fakulteta za družbene vede. 2004).

Ustvarjalci naše gorniške revije¹

Čeprav za ustanovitveno leto Planinskega vestnika šteje leto 1895, nekateri menijo, da bi kazalo imeti za zameetek glasila tudi društveni poročili SPD za leti 1893 in 1894, posebno zato, ker so v obeh separatih poleg društvenih poročil tudi zgodovinski članki in razprave. Zgodovinske razprave je po večini zbral in prispeval načelnik Slovenskega planinskega društva (SPD) Fran Orožen.

Anton Mikuš 1985-1908

Prvo številko, ki nosi ime Planinski vestnik in datum 8. februar 1895, je uredil prof. Anton Mikuš (rojen 3. 1. 1858, umrl 26. 9. 1933). Rodil se je v Ljubljani. Po gimnaziji na Dunaju je študiral sla-

vistiko; ta mu je bila več let poklic, saj so mu kot uredniku zaradi temeljitega lektoriranja pravili »krtačko«. Bil je ugleden jezikovni in tiskovni korektor, posebno pri Ljubljanskem Zvonu v obdobju od leta 1897 do 1911 ter pri najrazličnejših knjigah in tiskih, pa tudi pomemben sodelavec pri urejanju Pleteršnikovega slovarja; veliko je

¹ Jedro prispevka je povzeto po članku Toneta Strojina: Ustvarjalci naše gorniške revije, Planinski vestnik, 2/1995, str. 97.

mače in zvesto čuva, da nam jih nič ne otmo (PV, 1895: 190).«

Še bolj neposredno se je povezava Planinskega vestnika s slovensko ljubeznijo do gora oziroma domovine pokazala leta 1921. Po koncu prve svetovne vojne so namreč Slovenci izgubili velik del Koroške, ki je bil priključen Avstriji, ter Primorske in dela Notranjske, ki so ju zasedli Italijani. To je močno zaznamovalo slovensko zavest, kot se kaže tudi v Planinskem vestniku: »Zrušila se je stara država, ki nas je trdo oklepala, da se nismo mogli razširiti. Vstala je Jugoslavija, vse je vzkipelo radosti, mislili smo, da je za nas napočil zlati vek. Toda kaj pravi stari Rimljan: Timeo Danaos et dona ferentes. – Bojim se Danajcev, tudi ko prinašajo darove. In

res, prišli so, pozdravljeni, v znamenju zlate svobode, a obenem so zasedli in obdržali naše najlepše pokrajine in niso nam bili v pomoč nasproti sovražniku na severu. Danes je naš narod naravnost razkosan (PV, 1921: 18).«

Sledi narodnostnih idej tudi v letu 1948 ni težko najti. Že na prvi strani prve številke je Svetozar Ilešič v članku z naslovom Osvobodjene gore zapisal: »V letih strašne vojne, ki so pomenila vsemu poštenemu človeštvu boj za osnovne človeške vrednote, Slovencem pa hkrati boj za narodni obstoj, smo slovenski planinci pridružili željam za porazom fašizma in zmago svobode še eno stransko, skrito željo: da bi se nam odprl ves naš široki planinski svet onstran dotedanjih krivičnih meja, da ne bi na vsakem

prevajal in »v življenju opravil veliko podrobnega, nevidnega in nehvaležnega dela«. Njegov naslednik na uredniškem mestu Planinskega vestnika Josip Tominšek mu je v nekrologu v Planinskem vestniku napisal, da je bila »njegova izključna usmerjenost v Planinskem vestniku formalna stran jezikovne produkcije, ki mu je vzela zanimanje za vsebino spisov«². Mislim pa, da je prav, da je šibko drevesce, kot je bil Planinski vestnik, ki se je s sodelavci vred šele iskal, dobilo močno in strokovno oporo pri uredniški lekturi v osebi starega slavista prof. Antona Mikuša. »Zaradi strokovne doslednosti, ki ga je formalno utesnjevala, se tudi ni mogel pripraviti, da bi sam pisateljeval,« pravi o njem dr. Josip Tominšek. Kot član profsorskega krožka je hkrati s Franom Orožnom v navdušujoči domoljubni zavesti postal eden usta-

novnih članov SPD in prvi tajnik Osrednjega odbora SPD. Še bolj vidno pa je njegovo urednikovanje. Uredil je prvih trinajst letnikov Planinskega vestnika, od februarске številke leta 1895 do septembrske leta 1908. Tudi izpregel je skoraj hkrati kot prijatelj in načelnik SPD Fran Orožen. S tem se je končala prva, nekateri jo imenujejo romantična doba SPD in Planinskega vestnika.

Josip Tominšek

1908-1940

Naslednje obdobje urejanja Planinskega vestnika je povsem v znamenju dr. Josipa Tominška (rojen 4. marca 1872 na Slatini pri Gornjem Gradu, umrl 22. marca 1954 v

² Planinski vestnik, 1933, str. 415.

svojem planinskem potu zadeli na mejnike, na pregrajo, ki nam je vsa leta stare Jugoslavije zapirala pot v najlepše naše gore, med najčistejše naše ljudi. In res, vse naše gore so bile osvobojene. (PV, 1948: 1).«

Leta 1979 se je nacionalni naboj gornštva v PV pokazal npr. ob slovenski osvojitvi Everesta. V letu 1991 pa se je izrazil ob osamosvajanju kot ob vsaki dotedanji preizkušnji slovenskega naroda. PZS je ob vojaškem napadu na Slovenijo pretrgala vse stike s Planinsko zvezo Jugoslavije (PZJ), tedanji predsednik PZJ Tomaž Banovec pa je odstopil s predsedniškega mesta (glej PV, 1991: 369).

Preostali razlogi za obstoj PV

V dosedanjem besedilu se je potrdila trditev, da je na obstoj PV vplivala navezanost slovenskega naroda na gore oziroma vloga PV pri oblikovanju nacionalne identitete. Na podlagi analize posameznih letnikov PV pa je obenem mogoče trditi, da je osrednja gorniška revija razvila veliko sposobnost prilagajanja družbenim in drugim razmeram, ki po navadi vplivajo na obstoj revije ali kakšnega drugega tiskanega medija. Ob tem se je v analizi pokazalo kar nekaj razlogov oziroma lastnosti, ki so PV omogo-

čile, da je prehodil tako dolgo obdobje v tako različnih družbenih razmerah.

Prvi razlog – vloga glasila

To, da je PV že od svojega začetka pa vse do danes glasilo krovne gorniške organizacije, je eden ključnih razlogov za dolgoletni obstoj osrednje slovenske gorniške revije, če že ne najpomembnejši. Navezanost na kulturno in v določenem pogledu tudi gospodarsko močno ter uveljavljeno matično organizacijo z velikim številom članov mu je namreč v vsej zgodovini omogočala materialno preživetje in relativno trdno finančno in duhovno podporo. S finančnega stališča je PV vedno ostajal v okvirih gla-

Ljubljani). Z bratom Franom Tominškom, ki je postal načelnik SPD, je več kot tri desetletja z vso ljubeznijo in duhovno zrelostjo urejal Planinski vestnik. Pod njegovim uredništvom je postal vsebinsko primerljiv z drugimi planinskimi glasili po svetu. Čeprav tudi on – enako kot njegov predhodnik – ni pisal potopisov in osebnih meditacij z gora, pa velja opozoriti, da se je ukvarjal ne le z lektorskim in mentorskim delom, ampak tudi s prikazi in slovstvenimi ocenami knjig, opisovanjem jubilejev in nekrologov ter zbiranjem društvenih novic in zanimivosti. Posebej je treba omeniti njegovo delo pri jezikoslovju (Antibarbarus), zunaj SPD pa živahno delovanje pri pisanju učbenikov, urejanju knjig pri Matici slovenski ter pisanju spremnih besedil in ocen. Josip Tominšek je bil splošno znan in ima veliko zaslug pri utemeljevanju splošne jezikovne kulture. Kdo ve, ali ne bi po-

stal tudi eden prvih univerzitetnih profesorjev na mladi ljubljanski univerzi, če ne bi bil gimnazijski ravnatelj v Mariboru. Med kandidati je že bil. Tako kot njegov predhodnik je bil tudi Josip Tominšek strokovnjak za jezikoslovje, nadvse spoštovan tudi v javnih krogih zunaj SPD. Kot osebnost ni bil le razgledan, temveč tudi bolj prilagodljiv za spremembe, ki jih je prinašal čas. Preuredil je Planinski vestnik, mu dal novo naslovno podobo, trše platnice in boljši papir, v glasilu je bilo več ilustracij. Značilno Smrekarjevo upodobitev Triglava s Kredarico na naslovnici je Planinski vestnik obdržal do konca 1. svetovne vojne in nato vse do spremembe na krmlu SPD leta 1931, ko je postal avtor naslovnice akademski slikar Janez Trpin. Za Tominškovega urednikovanja so bili v Planinskem vestniku postavljeni temelji mnogim področjem spoznavanja in opisovanja gorskega sveta, pojavov in živ-

silu svoje matične organizacije. Nikoli ni imel profesionalnega marketinga. Le redko se je prodajal v prosti prodaji, naročnike si je pridobival predvsem prek gorniške organizacije in že obstoječih bralcev. Tako tudi nikoli ni imel visoke naklade oziroma izjemno velikega števila naročnikov. Nekdanji urednik PV Tine Orel je tako med drugim dejal: »Glasilo je raslo, kakor je rasla organizacija, vsaj po kvantiteti, glede na obseg in število naročnikov. Že samo to dejstvo potrjuje, da je glasilo potrebno in da je potrebam tudi v vseh desetletjih in letih zadostilo. Če se zdaj giblje število naročnikov od 5000 do 6000, in to brez kakih akviziterskih prijemov, brez trdne poverjeniške mreže, brez organizirane naslonitve na šolsko mrežo, je to za kulturnega zgodovinarja vsaj materialen dokaz o upravičenosti in življenjski odzivnosti glasila (Orel, 1967: 609).«

Drugi razlog – vloga arhiva

Zelo pomembna je tudi vloga arhiva, ki si jo je PV pridobil z dolgoletnim izhajanjem: »Planinski vestnik je kot školjka, ki si jo lahko daš k ušesu, da poslušáš šum časa. Ko planinske organizacije v današnji organiziranosti ne bo več, bo edino Planinski vestnik tisti, ki je kaj ohranil za za-

namce. Boljšega arhiva za nazaj, kot je to glasilo, obstoječa organizacija nima (Strojin, 1990: 50).« PV je torej z nepretrganim objavljanjem društvenih novic in novic, povezanih s krovno gorniško organizacijo, postal nezamenljiv arhiv gorniških dejavnosti na Slovenskem in tudi v tujini. ».../ Planinski vestnik je namreč izredno pomemben arhiv vsega, kar je povezano s planinstvom in alpinizmom v Sloveniji (Habjan, 2001: 467).« Tudi to je pripomoglo k ohranitvi PV.

Tretji razlog – zavzemanje za splošno sprejete vrednote

PV se je v vsej svoji zgodovini odkrito zavzel za nekatere splošno uveljavljene družbene

ljenja v njem. Oglašati so se začeli številni avtorji, ki so pozneje veljali za poznavalce določenih tem. Predaleč bi nas pripeljalo, če bi zapisali vsa imena in področja, pa saj so o njih pisali že drugi³. Predvsem pa je bil Josip Tominšek osebnost in avtoriteta, ki je povezovala starejše in mlajše rodove. Njegov naslednik na uredniškem mestu, Tine Orel, je o njem zapisal: »Bil je rojen za to, da planinstvo povezuje s kulturotvornostjo, zvest večnemu prizadevanju človeštva, da bi slehernemu dejanju vdihnil tudi duha in s tem tudi planinskim storitvam dal vsaj relativno trajno vrednost. Tominškove uredniške škarje pa so v skrbi za čistočo jezika, tekoč slog in razumljivo vsebino, ki naj bi pomenila trajnejšo

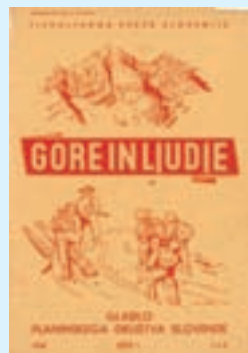
vrednost, šle tako daleč, da so pri nekaterih sodelavcih (ne)upravičeno povzročile slabo voljo. Vendar velja opozoriti, da od uredniških posegov ni bil izvzet nihče – razen Henrika Tume, ki jih je kategorično odklanjal, to pa se je potem poznalo v njegovih besedilih. Če Josip Tominšek ne bi osebnostno poznal skoraj vseh sodelavcev in ne bi zaslužnim nič napisal ob življenjskih jubilejih ali za osmrtnico, bi danes o teh možeh vedeli le malo. Kaj takega je pozneje imel za uredniško dolžnost samo še njegov celjski naslednik Tine Orel. Oba pa sta imela srečo, da so ju pri tem delu dopolnjevali nekateri bolj razgledani sodelavci. Za slovensko literarno zgodovino je pomemben Tominškov Antibarbarus, ki je v Planinskem vestniku izhajal tri leta, od leta 1936 do 1938. V njem je odkrival svoje poglede na pisanje krajevnih imen, na vlogo določenih črk, na fonetično rabo sestavljenih besed itn.

³ Josip Wester: Dr. Josipu Tominšku ob 25-letnici uredništva. PV, 1934/1. Tine Orel: PV, 1954, str. 276. Evgen Lovšin: PV, 1963, str. 494. Dr. Teodor Tominšek: Trije Tominški planinci, založba PZS, Ljubljana, 1981.

vrednote, kot so domoljubnost, varstvo okolja, odgovornost in marljivost, duhovno in telesno zdravje, vzdržljivost in enakopravnost. Skratka, vse tiste vrednote, ki jih širi tudi gornišstvo samo in so pomembne tako za celotno družbo (narod) kot za posameznika. Strojin tako ugotavlja: »Najbrž je pomembna razlika v tem, komu je doslej služil Planinski vestnik, človeku ali institucijam. Velika prednost je v tem, da je vedno in prvenstveno služil človeku, tistemu prefinjenemu odkrivalcu in poslušalcu naravnih lepot in vrednot. To mu daje neprecenljivo vrednost in prednost posebno zdaj, ko toliko govorimo o krizi vrednot (beri: potrošniškega sistema), o padcu avtoritete institucij, organizacij in vodilnih osebnosti, pa čeprav to razumemo le v planinskih razmerah (Strojin, 1990: 52).«

Četrti razlog – politična nevtralnost

Čeprav je PV vedno jasno zagovarjal nacionalne interese, ni nikoli odkrito stopil na to ali ono politično stran. Vedno je ostajal na metapolitični poziciji, ki je bila sprejemljiva v vseh časih, saj je zagovarjala najširše politične cilje slovenskega naroda. Poleg tega osrednja gorniška revija ni nikoli neposredno polemizirala s tre-

nutno politično oblastjo. To je PV omogočalo, da je preživel politično zelo razburkana obdobja. »Ene stalnice pa se je Planinski vestnik držal v vseh časih: nikoli ni bil z oblastjo polemično glasilo. Vedno je zasledoval cilj: biti strokovno, leposlovno in novičarsko glasilo. Koliko mu je pri tem uspevalo oziroma koliko je uspelo urednikom, je vprašanje okoliščin, posluha urednika, pa tudi patronata planinskega vodstva nad Planinskim vestnikom (Strojin, 1995: 49).«

Peti razlog – vsebinska raznovrstnost

Zagotovo je PV ves čas svojega izhajanja bolj ali manj poskušal ugoditi čim večjemu krogu

Žal Tominškov Antibarbarus ni tako znan kot tisti, ki ga je napisal Miroslav Krleža, čeprav je nastajal neodvisno od njega. Če bi poleg jezikovnega in mentorskopovezovalnega dela hoteli ocenjevati še Tominškovo osebno nagnjenost h gorništvu, bi morali opozoriti na njegovo ideološko-estetsko usmerjenost v gorniškem življenju. Vse njegove ocene, prikazi knjig, pa tudi nekaj ideološko naravnanih člankov⁴ je pisanih v umirjenem tonu. Za Josipa Tominška so značilni velika tolerantnost, prizadevanje za harmonijo in glajenje morebitnih sporov med sodelavci. Čeprav je nekaj teh sporov bilo, pa še hudih, v Planinskem vestniku ni hudih besed z nobene v spor vpletenih strani. Morebiti Planinski vestnik zaradi take Tominškove naravnosti, ki so jo nasledili tudi nekateri drugi uredniki, ni bil nikoli polemičen, čeprav malo alternative glede pogledov na gornišstvo ne bi ško-

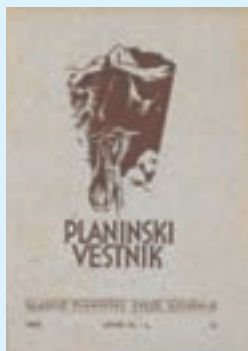
dilo. Vse uredniško delo – z obširno korespondenco vred – je Josip Tominšek opravljal sam in to ga je vsako leto stalo nemalo tedaj. In tako več kot tri desetletja, do leta 1941, ko mu je nemška zasedba Maribora, v katerem je stanoval, onemogočila stike s SPD, s tiskarno in pretežno večino sodelavcev. S tem je končana Tominškova doba urednikovanja, ki se je začela z oktobrsko številko leta 1909.

Arnošt Brilej⁵ 1941-1949

Leto 1941 je bilo za slovenski narod v vseh pogledih prelomno, saj je bila dežela okupira-

⁴ Dr. Josip Tominšek: *Motivi pravega planinstva*, PV, 1925/1, str. 1. Dr. Josip Tominšek: *Štirideset let obstoja Slovenskega planinskega društva*, PV, 1933, str. 271-279.

⁵ Več o Brileju v PV, 7-8/2001, str. 304: Urednik treh obdobj Arnošt Brilej (Marjan Raztresen).

ljubiteljev narave in posebno gorskega sveta. Tega se je lotil tako, da je poskušal prinašati čimbolj pestro vsebino, ki bi pokrila številna področja, ki se neposredno ali posredno navezujejo na gorski svet. To mu je omogočalo, da si je kljub neprofesionalnemu tržnemu in distribucijskemu pristopu pridobil in obdržal vsaj delno zadovoljivo število naročnikov oziroma bralcev.

Na podlagi analize posameznih letnikov in v preteklosti že izvedenih opredelitev PV (Orel, Dobnik, Stojin, Habjan) je mogoče oblikovati tudi definicijo osrednje gorniške revije na Slovenskem, ki potrjuje to vsebinsko pestrost. PV je tako:

a) strokovno-informativna revija (PV je revija, saj je periodično izhajajoča publikacija s spe-

cializirano vsebino, ki prinaša informacije ter strokovno-izobraževalne članke s področja gornštva oziroma gorskega sveta);

b) glasilo (PV je glasilo krovne gorniške organizacije na Slovenskem);

c) narodna revija (po eni strani zato, ker je edina oziroma osrednja gorniška revija, po drugi pa zaradi poudarjanja nacionalne identitete);

d) kulturna revija (po eni strani z vidika leposlovnih vsebin, slovstvenih ocen in gorniške fotografije, po drugi pa z vidika poudarjanja duhovno-kulturne vloge gornštva);

e) okoljevarstvena revija (PV si s stalnim opozarjanjem in pisanjem o pomenu ter varstvu okolja zasluži tudi to oznako).

Šesti razlog – navezanost bralcev

O tej med drugim pričajo številni samoprisevki in odpovedi honorarjem v prid ohranitvi revije, dokaj razširjeno zbiranje letnikov PV, ne nazadnje pa tudi dokaj čustveni odzivi bralcev na vsakršne spremembe, pomanjkljivosti ali napake. To povezanost v določeni meri kažejo tudi prenove PV, ki so vse bolj ali manj posledica zahtev iz vrst določenega dela bralstva ter želje pridobiti še več naročnikov.

na in razkosana na območja pod okupatorjevim vplivom. Na ramena dr. Arnošta Brileja je poleg drugih dolžnosti padlo tudi uredništvo Planinskega vestnika. Kot dolgoletnemu članu kulturnoznanstvenega odseka

SPD in izvrstnemu potopiscu iz domačih in balkanskih gora mu delo v Planinskem vestniku ni bilo tuje. Ker je bil tajnik SPD in dobrodošel družabnik v marsikateri planinski družbi, mu je uspelo zadržati in povezati preostale sodelavce tudi takrat, ko je bilo možno le omejeno kulturno in potovalno delovanje znotraj tedanje Ljubljanske pokrajine. Tudi prva povojna leta v spremenjenih političnih

in siceršnjih socialnih razmerah je Arnošt Brilej v Planinskem vestniku, ki je leta 1945 izšel kot Planinski zbornik in v letih 1946 in 1947 z imenom Gore in ljudje, ohranil vsebino dogajanja v gorskem svetu na dotedanji ravni, predvsem pa ni postal trobilno takratnih oblasti. Arnošt Brilej se je rodil 15. februarja 1891 v Ljubljani in je v tem mestu tudi umrl 20. oktobra 1953. Po končani ljubljanski klasični gimnaziji je končal pravne študije v Pragi. V gore je začel zahajati kmalu po 1. svetovni vojni in si je vestno zapisoval vsak izlet posebej. V gore je hodil po načrtu, ki si ga je prej izdelal, sam ali v družbi. Tako si je ustvaril velik krog prijateljev in znancev, s katerimi je pozneje sodeloval kot tajnik SPD in urednik Planinskega vestnika. Odločilno za njegovo poznejše gorniško življenje pa je bila stalna družba, imenovana Gojzerica. Takšnih je bilo v sloven-

S čim si je PV pridobil takšno navezanost in zvestobo bralcev oziroma naročnikov? Najbrž s svojim relativno nekomercialnim pristopom, z amatersko, a požrtvovalno in vdano uredniško ekipo, pripravljenostjo na odprto komuniciranje z bralci in nenehnim kritičnim samospraševanjem o kakovosti in vsebini revije, ki je pripeljala tudi do nekaj korenitih prenov PV. Prav tako pa tudi s tem, da so pomemben del vsebine revije vedno ustvarjali prav naročniki oziroma bralci sami, in delno s svojo vlogo arhiva in zavezanosti ohranjanju častitljivo stare revije. Verjetno so prispevali svoje tudi politična nevtralnost, poudarjanje predvsem duhovnih vrednot ter odkrita ljubezen do gorskega sveta in domovine. O tem se je ob 95-letnici PV razpisal

tudi Dobnik: »Slovenski planinci smo lahko upravičeno ponosni na Planinski vestnik, ki letos vstopa v petindevetdeseto leto svojega življenja. Niso ga zlomile mnoge težave in viharji preteklih let, ne uničile različne nevarnosti. Rojen je bil iz ljubezni, ta pa je močnejša od vseh težav. Imeli so ga radi njegovi prvi bralci, nestrpno tudi danes pričakujemo vsako novo številko. To je bilo poroštvo za njegov obstoj in je tudi za njegovo bodočnost. Kot v preteklosti nam je tudi danes pri srcu, ker v njem ni visoke politike, ne strankarskih prepričanj in zvenceh obljub, ne mržnje med ljudmi, temveč nas z njim povezujejo gore, naša in Vestnikova ljubezen in skrb (Dobnik, 1990: 52).«

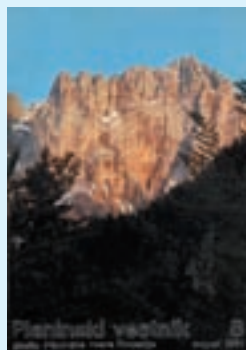
PV, kot omenjeno, tudi nikoli ni želel postati le še ena komercialna revija. S tem se je delno izognil zakonitostim neizprosne tržne ekonomije, ob tem pa ohranil ključne lastnosti, ki so ga tako dolgo obdržale pri življenju: »Večkrat se je že zastavilo vprašanje, zakaj se PV ne spremeni v reportažno-magazinsko revijo, ki bi morda ustrezala valovom potrošniškega okusa in miselnosti, vendar ni prišlo do zadevnega sklepa zaradi vrednosti planinskega izročila in družbene naloge planinstva v potrošniško-stehinirani

ski gorniški zgodovini še nekaj⁶ in so slovenskemu gorništvu, predvsem pa planinski organizaciji iz družbe, dale nekaj znanih imen. Tudi Arnošt Brilej je imel širok in svetovljanski odnos do gorništvu in umetnosti na splošno. V tem pogledu je pisal in fotografiral veliko več kot njegov predhodnik. Žal je njegov pisateljski opus, z naslovom Sreča v višavah, najbrž izgubljen.⁷ V Planinski vestnik je pisal zgodovinske članke, najpogostejše najave jubilejev, osmrtnice za zaslužnimi gorniki in odborniki, slovstvene ocene in prikaze ob izidih knjig. Brez teh Brilejevih zapisov bi o takratnih možeh in dogodkih vedeli veliko manj. Bil je stalni sodelavec radijskih oddaj o gorah. Samo s

sinopsi radijskih oddaj bi napolnil debelo knjigo. Tudi sicer je veliko pisal v predvojno in povojno dnevno časopisje in revije, pogosto predaval in sodeloval z referati na zasedanjih Zveze slovanskih planinskih društev in Mednarodnega združenja planinskih organizacij (UIAA), ker je obvladal več tujih jezikov. Skupaj s predsednikom SPD, Jožo Pretnarjem, je sodeloval v Zvezi planinskih društev kraljevine Jugoslavije. Izkazal se je tudi kot prevajalec iz angleščine, češčine in ruščine. Koliko hvaležnega, pa tudi nehvaležnega dela je opravil kot tajnik SPD v treh obdobjih, ki so se med seboj znatno razlikovala – od pretrganja s staro gardo SPD prek predvojnega obdobja v tihi konkurenci s TK Skala, med vojno vihro 1941-1945 in po osvoboditvi do ustanovitve takratnega Planinskega društva Slovenije (PDS)! Lahko rečemo, da nam Arnošt Brilej še

⁶ Na primer profesorski krožek Frana Orožna, piparji, drenovci.

⁷ Glej opozorilo Evgena Lovšina v PV, 1966, str. 255 spodaj.

družbi. Zdi se nam, da ni pogojev in ne potreba za posnemanje nekaterih zgledov pri velikih narodih (PV, 1975: 703).

Sklep

Glede na dosedanje ugotovitve lahko sklepem, da je eden izmed poglavitnih razlogov za dolgoletni obstoj PV, osrednje gorniške revije in obenem najstarejše še izhajajoče revije na Slovenskem, močna povezanost Slovencev z gorskimi svetom. Ta je dovolj močna, da si je PV, čeprav so ga uredniki in preostali sodelavci ustvarjali nepoklicno, vseeno pridobil dovolj velik krog zvestih ustvarjalcev in naročnikov oziroma bralcev.

vedno ostaja tako malo znan, kot se pri vsem njegovem vsestranskem delu pač ne spodobi. Ker je bil osebno skromen, je bil nekako v senci glasnejših, res pa je tudi, da je živel v časih, ki so bili neugodni za uveljavljanje. Z njegovim uredništvom se je končalo obdobje meščanskega gornišstva in uveljavljanja številnih področij v gorništvu, na primer kulturnega alpinizma. Po vojni so hoteli biti revolucionarni časi drugačni. Nova ljudska oblast je novi planinski organizaciji pomagala v vseh pogledih, zlasti pri obnovi planinskih koč in poti ter pri pospeševanju množičnosti. Nekaj se je prepisalo tudi iz ruske literature. To je bil čas kolektivismu in števil, obdobje planinskega gospodarstva in kvantitete, ki se je tudi dosti pozneje ni bilo moč kar tako odkrižati. Poleg tega se je hitelo iskati nove vsebine gornišstva.⁸ O tem so se razpisali že Pre-

Tudi druga trditev, ki pravi, da je PV razvil veliko sposobnost prilagajanja družbenim in drugim razmeram, se je potrdila. PV je uspelo združiti sklop zgoraj navedenih šestih značilnosti, ki so se izkazale za dober dolgoročni recept za dolgotrajno in nepretrgano izhajanje.

PV je s svojo dolgoletno tradicijo postal razpoznaven in skoraj neločljiv element slovenskega gornišstva. Poleg tega je s svojo bogato zgodovino tudi pomemben del slovenske kulture, zaradi vztrajnega poudarjanja domoljubnosti pa se je počasi uvrstil tudi med sicer manj vidne, a vseeno trdno stoječe elemente slovenske nacionalne identitete.

Literatura in viri:

Planinski vestniki (1895, 1914, 1921, 1948, 1956, 1967, 1979, 1990, 1991, 1995, 2001, 2002)

Dobnik, Jože (1990): Blagemu planinoslovstvu posvečen mesečnik. PV, 1990, str. 52-53.

Habjan, Vladimir (2001): Med tradicijo in spremembami. PV, 2001, str. 466-467.

Orel, Tine (1967): Urednikovo sporočilo naročnikom in bralcem Planinskega vestnika. PV, 1967, str. 608-611.

Strojin, Tone (1990): Iz školjke poslušamo odmev časa. PV, 1990, str. 49-52.

Strojin, Tone (1995): Sto let slovenske gorniške revije. PV, 1995, str. 49-52. ●

tnar, Zoran Polič, Cene Malovrh, Fedor Košir, Miha Potočnik in drugi.⁹

Tine Orel 1950-1979

Čeprav je zimsko gornišstvo poglavalno korenine že pred 1. svetovno vojno, strma turistična ali alpinistika pa v obdobju med svetovnima vojnama, so se alpinisti lotili plezalnih stopenj zgornjih težavnosti šele v začetku petde-

⁸ Tine Orel: Planinstvo v novi stvarnosti, PV, 1948, str. 66.

⁹ Evgen Lovšin: 90 let Planinskega vestnika, PV, 1985/6, str. 244 (za obdobje 1941-1950).

Alpinizem v Planinskem vestniku

Temeljni kamen naše gorniške misli

✍ Mitja Košir

Alpinizem je temeljni kamen naše gorniške misli, ki se uveljavlja z besedo že sto in deset let. Toliko časa namreč že izhaja najstarejša slovenska leposlovna revija, Planinski vestnik imenovana. Pomisleki o leposlovju so seveda odveč, kajti pisanje v Vestniku v vseh časih njegovega izhajanja in imena njegovih piscev pač sodijo tudi na literarno področje, pa naj gre za še tako zelo stroki (geologiji, geografiji, zgodovini ...) zavezana besedila. In še nekaj velja poudariti. Uveljavljeni pisci v Planinskem vestniku so bili in so še po eni strani »ljudje prakse«, upoštevani strokovnjaki, po drugi plati pa raziskovalci nekoristnega sveta, sveta brezpotij, strmih sten, razdrapanih grebenov, ki sledijo alpinističnim pionirjem, na katere danes gledamo, predvsem pa jih razumemo, z velikim spoštovanjem.

Že na začetku je revija izhajala predvsem kot informativno glasilo, namenjeno prav vsem gornikom, in je to ambicijo gojila vse do današnjih dni, vendar ji nikoli ni povsem uspevalo in ji še danes ne – o tem se lahko sproti prepričamo ob pismih bralcev. Za nekatere je v njej preveč leposlovja, drugim ni do alpinističnih reportaž, spet kdo se zmrduje nad »šodrovskim pripovedništvom«. Vendar to ni nič hudega, kajti o popolnosti lahko beremo in razbiramo razlage le v svetem pismu, knjigi knjig. Takih ambicij Planinski vestnik nikoli ni gojil, bil pa je, in to je bistveno, zaznamovan s svojimi uredniki.

Že ob rojstvu Planinskega vestnika se je dogajalo veliko pomembnega. Leto 1895, ko je zagledala dan prva številka revije, je tudi leto Aljaževe narodne obrambe vrha Triglav. Je šlo za alpinizem? Je! Bili so pač časi, ko na tako

setih let. To je bilo obdobje, ko je za uredniško pero prijel prof. Tine Orel, slavist s širokim obzorjem, ki je razumel duh časa, predvsem pa mladino, saj je bil ravnatelj celjske gimnazije. O njem so pisali mnogi¹⁰, zato povzema mo le najbolj bistveno. Tine Orel (rojen 9. februarja 1913 v Trzinu, umrl junija 1985 na Malem Lošnju) je končal slavistične študije v Ljubljani in največ časa prebil v pedagoški službi v Celju in Ljubljani. Od leta 1947 je bil kar 17 let ravnatelj celjske gimnazije, vmes pa je opravljal številne družbene, inšpektorske, upravne, svetovalne in druge dolžnosti v šolstvu. Po prihodu v Ljubljano je bil nekaj časa urednik Turističnega vestnika, nato pa na vo-

dilnem mestu ljubljanskega zavoda za prosvetno pedagoško službo in svetovanje za učbenike v takratnem republiškem komiteju za šolstvo. Tako kot predhodnika Anton Mikuš in Josip Tominšek je bil tudi Tine Orel izvedenec za slovenščino, tenkočuten lektor za naraven jezik, ki je odkrival domače izraze za različne pojme z vseh področij življenja. Kot sodelavec je delal pri Slovenskem biografskem leksikonu, v žirijah dramskih natečajev in glasbenih del, v Svetu znanosti ljudske republike Slovenije in na turističnih konferencah. Vsekakor pa je najbolj opazno njegovo planinsko delovanje. 17 let je bil predsednik PD Celje (1946-1963) in od leta 1948 član vodilnih teles PZS. V tem času je PD Celje obnovilo vse svoje, v vojni požgane in porušene planinske koče v Savinjskih Alpah. Kot vsestranski gornik je bil alpinist, ki je opravil poletne in zimske vzpo-

¹⁰ Tone Strojín: *Ob 30-letnici uredništva, PV, 1980/1, str. 58.* Marjan Oblak: *Ob 70-letnici Tineta Orla, PV, 1983/3, str. 138.*

Slovenci na vrhu La Meije

Foto Matevž Frelih

ne v naših gorah, pa tudi v avstrijskem Gesäuseu. Vse do leta 1960 je sodeloval v celjski postaji GRS. Uredil je 30 letnikov Planinskega vestnika (1950-1979), pri tem pa je po svoji izjavi vsako posamezno številko prebral vsaj petkrat, preden je izšla. Vse delo s sodelavci, tiskarno in upravo je opravljal sam, vmes pa še veliko kulturnega, propagandnega in drugega korespondenčnega dela za PZS, da dela za celjsko planinsko društvo sploh ne omenjamo.

V Planinskem vestniku sta bili pod njegovim uredništvom v vsakem letniku najvidnejši rubriki Razgledi po svetu in Društvene novice. Tehotic se je nabralo toliko, da bi jih bilo za več knjig. Čeprav se osebno z leposlovjem ni ukvarjal, pa so izpod njegovega peresa prišli nekateri ideološki članki z usmeritvijo, ki jo je v povojni dobi zastavila PZS. Idejni

vsebinski gornštva je posvečal pomembno vlogo v spremnih besedilih k izborom člankov nekaterih uglednih planincev, kot so bili Janko Mlakar, France Avčin, Miha Potočnik, Tone Svetina in Matjaž Kmecl, in v knjigi Planinsko berilo. Uspešno se je preizkusil tudi v prevajanju iz tuje gorniške literature in je v sodelovanju z različnimi slovenskim založbami prevedel Tichyjevo Himalajo, Terrayevo Osvajanje nekoristnega sveta, skupaj z J. Šmitom Kugyjeve Julijske Alpe v podobi idr. Sodeloval je s prispevki v nekaterih tujih gornških publikacijah, bil je v uredniškem odboru Alpinismusa, osebno je poznal nekatere ugledne tuje alpiniste in urednike. Uvedel je široko razpredeno povezavo in izmenjavo Planinskega vestnika s tujimi planinskimi revijami po svetu. Po njegovi zaslugi so se pojavile tudi posebne slovenske številke v sklopu nekaterih nemških

zahtevni gori brez takrat vrhunskih dosegljivih znanj ni šlo. Res pa je, da je takrat komaj rojena slovenska planinska revija objavljala veliko vsebin, ki »gorniškim zagnancem« niso bile v veselje. Gospodarstvo, upravljanje planinskega imetja in (hvala bogu) jezikoslovna natančnost, kakršno je zmozel prvi urednik prof. Anton Mikuš.

Z dr. Josipom Tominškom pa je naša osrednja planinska revija dobila tudi alpinistični poudarek. Postala je sicer literarnemu snovanju namenjen mesečnik, vendar so bili prav naši alpinisti omenjene dobe tisti pisci Planinskega vestnika, ki so bili že po slovenski gorniški tradiciji zavezani lepi slovenski besedi. Imena, o katerih je beseda, so prepoznavna in vsa sodijo v z literaturo zaznamovani alpinistični svet. Henrik Tuma, Pavel Kunaver in njegovi »drenovci«, Klement Jug in njegovi »skalaši«. Celo knjige so nastajale iz bleščečih, v Planinskem vestniku objavljenih literarnih dejanj teh vrhunskih alpinistov.

Danes sodijo knjižna dela takšnih piscev, kot so Henrik Tuma, Pavel Kunaver, Boris Režek, Janez Gregorin, Miha Potočnik ali Mira Marko Debelakova, v zakladnico slovenske klasične gorniške književnosti, marsikatero pa je postalo tudi vzor mlajšim rodovom piscev gor-

niške literature. V Tominškovem času pa se je zgodil tudi neljub dogodek, katerega »glavna igralka« je bila pravkar omenjena Mira Marko Debelakova. Njeno po vsebini in slogu izjemno triglavsko zgodbo (šlo je za opis soplezalčevega padca pri poskusu prvenstvenega vzpona v Triglavski steni) je Tuma uvrstil v svoj Pomen in razvoj alpinizma, potem ko jo je Planinski vestnik zaradi skalaških razprtij in komaj umevne plezalske ljubosumnosti zavrnil.

Vendar so bili prav »skalaši« na vrhu alpinističnega dogajanja med obema vojnama (gre za prvo in drugo svetovno vojno), pa tudi literarno so bili na vrhuncu in najpomembnejši sodelavci Planinskega vestnika. S svojimi alpinističnimi hotenji so krepko presegali takratne dosegljivosti in zmogljivosti Slovenskega planinskega društva in so že leta 1921 ustanovili svojo združbo, Turistovski klub Skala, z alpinističnim, smučarskim, fotografskim in kulturno-znanstvenim odsekom. Vendar vse to, kot rečeno, ni oviralo njihovega pisanja za Planinski vestnik, sicer glasilo Slovenskega planinskega društva.

Mirko Kajzelj in Herbert Drofenik sta pisala o tem času v knjigi Naš alpinizem. Napisala sta: »Revolucionarno gibanje je prodrlo tudi v Planinski vestnik, ki se je pomladil in prerodil

planinskih revij. Kot tenkočutnemu opazovalcu narodnega blaga mu niso ušli zanimivi drobci iz naše planinske predzgodovine, zlasti iz Savinjske doline, ki jih je vestno zapisoval in o njih poročal. Koliko zanimivega bi odkrila njegova korespondenca z vsakim sodelavcem! Pisem, ki si jih je izmenjeval z nekaterimi izmed njih, na primer z Viktorjem Vovkom, se je nabralo za celo knjigo. Kot propagandist pri PZS je uveljavljal gorniško kulturo zlasti v treh najznačilnejših usmeritvah - v besedi, sliki in glasbi - in močno je pripomogel k temu, da so na teh področjih organizirali več razstav, akademij z razstavnimi katalogi, nagradnih razpisov in drugega. Konec sedemdesetih let se je od aktivnega dela z njim poslovila generacija, ki je več kot tri poveljna desetletja zaznamovala obdobje množičnega gorništva.

Marijan Krišelj 1980-1985

Z letom 1980 je uredniške škarje Planinskega vestnika prevzel prof. Marijan Krišelj, komparativist svetovne književnosti, dolgoletni novinar in urednik II. programa na Radiu Slovenija (rojen 15. avgusta 1931). Skoraj vse življenje se je ukvarjal z novinarskim

delom, v prostem času pa z gorami. Na II. programu radia je uvedel planinsko rubriko, ki je obsegala več kot 800 oddaj. V njej so sodelovali številni zaslužni gorniki, ki so pripovedovali svoje spomine in pomenili sestavni del slovenske planinske zgodovine. Naj omenimo spomine Pavla Kunaverja in Mihe Potočnika izmed

Ledeni prog, ki ga je zdiral Juran

s spisi teh novih (skalaši, op. p.) ljudi, orientiranih v smislu modernega alpinizma ... Pojavili so se suhi popisi samo plezalnih smeri, ki so dvignili ostro polemiko, ali spada tak spis v Planinski vestnik in ali ima sploh kakšno vrednost. Zmagala je po naravnem zakonu mlajša struja, plezalci.« (Naš alpinizem, DZS 1982, str. 45-46).

Med alpinistično spisje v zgodnji dobi Planinskega vestnika, tja do prve svetovne vojne, sodijo dela drenovcev, ki so jim v ustvarjalnem pogledu stali na čelu Pavel Kunaver, Bogomil Brinšek, tudi odličen fotograf, ki ga je še mladega ugonobila vojna fronta, in Rudolf Badjura, prva leta po prvi svetovni vojni pa sta alpinistično slovstvo v Planinskem vestniku zaznamovala dr. Henrik Tuma in dr. Klement Jug. Primorca, ki sta vsak po svoje in z že kar pregovorno trmasto temeljitostjo klesala temelje moderni dobi slovenskega alpinizma. Temu primerno velikega pomena in seveda tudi odmeva je bilo deležno njuno literarno snovanje.

V literarnem pogledu je bil Planinski vestnik v Tominškovem času odlično urejen, so pa predvsem »skalaši« v njem pogrešali več odprtosti v alpinistični svet, k alpinističnim dogajanjem na tujem. To so »popravljali« slovenski

starejših ter plezalne spomine Toneta Škarje in Danila Cedilnika – Dena izmed mlajših. Marijan Krišelj je radijske spomine priredil v knjižno obliko v planinski zbirki Domače in tuje gore, ki je izhajala pri založbi Obzorja. Sicer pa so njegovi Odmevi z gora vsaj desetletje in pol budno spremljali vsa dogajanja v planinski organizaciji in v gorah. Poleg njih je bilo neposrednega oglašanja v radijskem etru po Krišljevi zaslugi še nič koliko. Kot radijski človek je bil PZS na voljo ob različnih jubilejih, akademijah in proslavah. Kot predsednik PD RTV Ljubljana (od ustanovitve leta 1970 do leta 1979) je sodeloval tudi v organizacijskem delu organov PZS. Po odhodu Tineta Orla je na novo postavil uredniški odbor, določil koncept Planinskega vestnika in v nasprotju s prejšnjimi leti dal več prostora gorniškemu leposlovju ob hkratnem poudarku na alpinističnih in himalajskih uspehih. S tem

je bogatil kulturno dediščino – žal komaj šest let – vendar je že v tem kratkem času prikazal, kako vsestransko koristno se da besedna in radijska pripoved izrabiti za javnost. Kot novinar s širokim znanstvom je dojel pomembnost povezav javnih sredstev obveščanja in založb in prispeval marsikatero literarno delo za planinsko knjižnico. Medtem, ko je zadnjo številko Planinskega vestnika letnika 1979 še uredil Tine Orel, je Marijan Krišelj začel z januarsko številko letnika 1980 in se poslovil z decembrsko leta 1985; uredil je torej šest letnikov v času, ko so se tudi v gorah in slovenskem gorništvu že pojavljale spremembe. Kot urednik je Krišelj te spremembe tenkočutno zaznaval in se o njih razpisal.¹¹ Mnogokrat se je ukvarjal s poslanstvom in

¹¹ Marijan Krišelj: *Planinstvo danes, planinstvo jutri*, PV, 1985/6, str. 241.

Ni videti težko, pa je

vsebino Planinskega vestnika in o tem razglabljal.¹² Imel je srečo, da so ob njem sodelovali še nekateri predvojni sodelavci Planinskega vestnika, predvsem Evgen Lovšin, ki je poskušal analitično razčleniti vsebino Planinskega vestnika v vseh desetletjih nazaj.¹³ Po odhodu iz uredništva je Krišelj predaval predmet Radijska informatika na Fakulteti za družbene vede, torej področje, ki mu je bil na radiu zvest od svojega dvajsetega leta. Umrl je letos, 4. januarja.

Milan Cilenšek 1986

Morda je spremenjeni notranji del Planinskega vestnika s poudarkom na novicah z novo

plezalci s popisovanjem svojih doživetij ob vse pogostejšem odhajanju na tuje.

V kratkem obdobju med drugo svetovno vojno in nekaj let po njej je revijo uredniško vodil dr. Arnošt Brilej, saj je Tominšek iz okupiranega Maribora ni mogel. Za Brilejevo obdobje je značilen predvsem napor, da bi ohranil revijo v težavnih razmerah pod italijansko in nemško okupacijo, vsebino pa bi lahko povzeli z enim samim stavkom – bolečina spomina na svobodno bivanje v svobodnih gorah. Takoj po vojni je revija za nekaj let dobila novo, »socialistično« ime Gore in ljudje, ko pa je na začetku petdesetih let spet postala dobri stari Planinski vestnik, je bil njen urednik zdaj že legendarni prof. Tine Orel. Z njegovim imenom je povezan pravi razcvet alpinističnega leposlovja v Planinskem vestniku, zaživelo pa je tudi gorniško založništvo. Tri bogata Orlova desetletja so bralcem alpinistične besede navrgla skoraj nepregledno množico naslovov, ki jih je moč strniti v pregledno celoto le z natančno bibliografijo. Je pa prav v času Orlovega urednikovanja v Planinskem vestniku izšlo nekaj prispevkov, ki tako v literarnem kot tudi obče zgodovinskem pogledu sodijo v sam vrh slovenske alpinistične misli in gorniške literature. Tako je Tine Orel z veliko osebno prizadevnostjo nadalje-

grafično podobo, ki jo je uvedel novi urednik, vnesel v revijo več živahnosti. Povsem spremenjen uredniški odbor je podpiral poglede novega urednika Planinskega vestnika, tudi dolgotnega, vendar povsem planinskega poročevalca, sicer lektorja pri mariborskem Večeru. Milan Cilenšek, urednik, ki je uredništvo prevzel od Marijana Krišlja, se je rodil 3. januarja 1935 in ob delu končal študij slavistike na Pedagoški akademiji v Ljubljani. Z vso njemu lastno vdanostjo je spremljal planinska dogajanja, najprej na štajerskem koncu, nato pa še vse republiške planinske akcije. Po ustanovitvi PD Mariborski tisk je bil več let njegov predsednik, pa tudi vo-

¹² PV, 1985/1, 1985/4, 1985/12.

¹³ Evgen Lovšin: Razmišljanja o planinstvu, PV, 1984/3, PV, 1984/4, PV, 1984/5 idr., 90 let Planinskega vestnika, PV, 1985/2, 1985/6, 1985/7 idr.

val delo Josipa Tominška za rast in utrjevanje slovenske gorniške kulture.

Tako kot je Klement Jug v obdobju Tominškovega urednikovanja s svojimi spisi zbujal za-

čudenje pri tistih, ki alpinizma niso razumeli ali pa niso hoteli razumeti, in navdušenje med mlado skalaško generacijo, je v Orlovem obdobju začel pisati Marko Dular in s svojim programskim spisom Razmišljanje o slovenskem alpinizmu postavil nov mejnik v umevanju novih tokov v vrhunskem alpinizmu. Dve desetletji pozneje pa je meje tega umevanja pomikal više s svojim, tudi v Planinskem vestniku objavljanim pisanjem, Nejc Zaplotnik. Vmes se je zvrstila množica alpinističnih piscev, ki so pod

dja Planinske sekcije TVD Partizan ter dolgoletni član PD Železničar Maribor in različnih organov PZS. Tenkočutno je urejal Planinski vestnik in dajal teže posameznim člankom s podnaslovi. Skozi njegovo lekturo so šli marsikateri zbornik, marsikatera prigodna publikacija in strokovno delo, saj je bil pri svojem delu hiter in temeljit. Znan je bil kot planinski vodnik in natančen vodnik pri turističnih agencijah doma in po svetu. Bil je tudi vnet društveni aktivist in trdna opora v planinskih društvih, v katerih je delal. V Planinski vestnik je prišel kot meteor in uredništvo zapustil že po letu dni – konec leta 1986.

Marjan Raztresen 1986-2001

Za njim se je uredniškega dela oprijel Marjan Raztresen, dolgoletni poklicni novinar. Ro-

dil se je 24. marca 1936 v Ljubljani, po končani klasični gimnaziji v Ljubljani se je vpisal na geografijo na ljubljanski Filozofski fakulteti, izbral pa poklic novinarja. Od leta 1952 hodi po slovenskih in tujih gorah, čeprav je v planinske vrste prišel prek jamarstva pri PD Železničar Ljubljana. Leta 1979 sta ga uredništvu Dela in Teleksa kot novinarja poslali s slovensko (jugoslovansko) alpinistično odpravo na Mount Everest. Z nje je poročal za slovenske časopise, po vrnitvi pa je napisal žepno knjigo Kruta gora, ki je postala uspešnica Cankarjeve založbe. Poleg tega, da je bil dolga leta urednik Planinskega vestnika in je nosil celotno zasnovo naše

Vatop v Triglavsko
Okno: Miha Potočnik
(levo) varuje Čopa, ki
po poliški vatopa
v zanimivo plezalsko
mesto z imenom Okno
v vzhodnem delu
Triglavske stene
Foto S. Tominec

planinske revije bolj ali manj na svojih plečih, je v slovenskem časopisju redno objavljaj članke o naših in tujih gorah, planinstvu, alpinizmu, delu gorske reševalne službe, o planinskih postojankah, zanimivih osebnostih iz vrst naših planincev in alpinistov ... Prav gotovo je njegova velika zasluga, da se je zavest o delovanju naše planinske organizacije in o dogajanju v gorah tako rekoč vsak dan širila v slovenski javnosti – tudi med tistimi, ki ne zahajajo v gore in bi sicer o njih le malo izvedeli. Njegovi članki v dnevnem časopisju, v katerih je poročal in obveščal o nevarnostih in razmerah v gorah, so prav gotovo opravili pomembno preventivno vlogo pri ozaveščanju obiskovalcev gora. Napisal je številne recenzije gorniške literature, kot urednik pomagal oblikovati zbornike, kot soavtor pa je sodeloval pri knjigi Stoletje v gorah, ki je reprezentativno zaznamo-

vala stoto obletnico ustanovitve Slovenskega planinskega društva in je temeljno delo za spoznavanje naše planinske zgodovine. Objavil je številne recenzije in članke o knjigah z gorniško in alpinistično tematiko in tudi tako prispeval k popularizaciji planinstva in alpinizma v slovenskem prostoru. V svoji knjigi Hribi nad mesti v obliki vodnika predstavlja posebnost Slovenije – namreč gore v neposredni bližini mest, na katere se ljubitelji planinarjenja lahko odpravijo celo na popoldansko potepanje. Raztresen ni namenjal novinarske pozornosti le gorniški tematiki, ampak tudi našim jamam, jamarstvu in speleologiji – to pa je pravzaprav tudi tesno povezano z gorništvom, kajti mnoge izmed najzanimivejših slovenskih jam so v gorskem svetu. Raztresen je bil glavni in odgovorni urednik Planinskega vestnika od leta 1987 do leta 2001.

Orlovo skrbno uredniško roko postajali vedno zanimivejši in prepričljivejši pripovedniki.

Janko Blažej je prav v času hudih alpinističnih nesreč v začetku petdesetih let odmevno pisal o krizi mlade plezalske generacije, ki jo je bilo še posebno zaznati potem, ko se je starejša, medvojna generacija z velikim dejanjem Jože Čopa in Pavle Jesihove v Triglavskem stebru, o katerem je v svojem izvrstnem slogu v Planinskem vestniku kot prvi ponavljalec smeri pisal France Avčin, v alpinističnem pogledu poslovi-la, mladi pa so se v tistih prvih povojnih letih še iskali in prav zaradi tega iskanja napravili nekaj usodnih napak. Morda je to krizo moč opaziti tudi na straneh Planinskega vestnika tistega časa, saj so bili alpinistični prispevki, ki bi odstopali od zgolj pripovedi o nekem dogodku, redki, vendar pa sta prispevka Franceta Zupana o severni steni Šit in Stazike Černič o njenem vzponu na Ailefroide v Zahodnih Alpah že napovedovala nov razcvet slovenskega alpinističnega slovstva. Med odmevnejša pisanja v petdesetih letih prav gotovo sodi prispevek Milana Pintarja o zimskem plezanju v Prusikovi smeri Triglavske stene. Drugače, tudi za manj alpinistično navdušene bralce, je o svojih gornjskih potovanjih pisal Marijan Lipovšek, ki pa ga seveda prištevamo k alpinističnim piscem.

Konec petdesetih let pa se je z že omenjenim Markom Dularjem pojavil alpinistični rod, ki ni bil le vrhunski v športnem pogledu, ampak tudi, kot bi dejal Tine Orel, pismen. Tone Škarja, Ante Mahkota, Aleš Kunaver. In vrsta drugih. V Planinskem vestniku je pisalo vedno več o velikih alpinističnih dejanjih na tujem, sprva v Alpah, pozneje pa tudi v Kavkazu, Andih in nazadnje v Himalaji ter po gorah vseh celin in podnebij. Veliko je pisal in bil zelo odmeven Stane Belak Šrauf in njegov popis prvega zimskega vzpona po Čopovem stebru danes že sodi v alpinistično klasiko.

Tudi prof. Marijan Krišelj, ki je na začetku osemdesetih let na uredniškem stolu zamenjal Tineta Orla, je alpinističnemu leposlovju namenjal veliko pozornosti. V obdobju svojega urednikovanja je s svojimi uredniškimi posegi pomagal pripraviti za knjižne izdaje alpinistične spomine Pavla Kunaverja, Mihe Potočnika, Toneta Škarje in Danila Cedilnika – Dena, ki so v svojem času objavljali v Planinskem vestniku.

Planinski vestnik se alpinističnim vsebinam ni odrekel niti takrat, ko sta bila urednika Milan Cilenšek in Marjan Raztresen, zdajšnji urednik pa tako ali tako izhaja iz alpinističnih vrst in sam goji pisano alpinistično besedo. ○

Vladimir Habjan od 2001

S septembrom 2001 je urejanje Planinskega vestnika prevzel Vladimir Habjan (rojen 18. maja 1957), ki je po klasični gimnaziji v Ljubljani končal študij sociologije. Od zgodnje mladosti je aktiven planinski delavec, deluje kot gorski stražar, planinski vo-

dnik, alpinist in gorski reševalec. Članke s planinsko tematiko objavlja v več slovenskih časni-

kih in revijah, predvsem pa se je uveljavil kot pisec planinskih vodnikov pri založbi Sidarta in Planinski založbi Slovenije ter planinski fotograf. Pomembno je tudi njegovo delo pri izdaji izbranih planinskih spisov Henrika Tume. Habjan je povabil k sodelovanju v uredništvu vrsto priznanih planinskih strokovnjakov, predvsem publicistov, in tako rekoč prvič v zgodovini Planinskega vestnika vzpostavil uredniški odbor, ki ni »samo na papirju«. Uredništvo je z začetkom leta 2002 izvedlo vsebinsko in oblikovno preno-vo revije (to je sicer začel že Raztresen, ko je ob koncu svojega urednikovanja Vestnika prešel na barvni tisk). ○

Prvi letnik Planinskega vestnika si lahko ogledate na arhivski strani naše spletne predstavitve

www.planinskivestnik.com/arhiv.php